

Perspectiefnota 2017-2020

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Aanbiedingsbrief	3
1. Samenvatting en leeswijzer	5
2. Ontwikkeling financiële positie	7
2.1 Structureel	7
2.2 Eenmalig	13
2.3 Niet-gekwantificeerde ontwikkelingen	16
3. Lokale heffingen	18
3.1 Algemeen	18
3.2 Afvalstoffenheffing	18
3.3 Rioolheffing	18
3.4 Leges omgevingsvergunningen	18
3.5 Begraafrechten	19
Bijlagen	20
a) Ontwikkeling structurele financiële positie	21
b) Niet-trendmatige ontwikkelingen	22
c) Bestaande reserveringen eenmalig nieuw beleid	23
d) Ontwikkeling algemene reserve	24

Aan de gemeenteraad

In de perspectiefnota beschrijven we elk jaar de ontwikkeling van de financiële positie van onze gemeente. Die positie is de basis voor de inzet van het komende beleidsplan met daarin onze (meerjaren)begroting. Die verschijnt in het najaar. Voor die beleidsvoornemens en projecten blijft ons collegeprogramma 'Samen leven, samen werken! Meiinoar libje, meiinoar wurkje!' het uitgangspunt.

In vorige perspectiefnota's en beleidsplannen hebben we al aangegeven dat we in onze financiële koers meer inzetten op het zoeken naar evenwicht tussen weerstandscapaciteit, risico's, de effecten van (nieuw) rijksbeleid, de lokale lastendruk en de inzet van middelen om de ambities van de gemeente te realiseren. Voor dat laatste is steeds minder financiële ruimte. Wij als college vinden dat dat niet mag betekenen dat er geen nieuwe ontwikkelingen meer geïnitieerd kunnen worden. Niettemin moeten we ons realiseren dat elke euro die we besteden aan nieuw beleid, de uiteindelijke opgave om de structurele tekorten op te vangen groter maakt. Dat betekent dat we genoodzaakt zijn om oud en nieuw beleid tegen elkaar af te wegen.

Het voorziene tekort bij het beleidsplan 2016-2019 was € 6,9 miljoen. Het tekort loopt in deze perspectiefnota op tot structureel € 7,1 miljoen in 2020. Het grootste deel van beide tekorten wordt veroorzaakt door rijksbeleid. Het rijk is bij diverse aandachtsvelden overgegaan op een andere wijze van verdeling van middelen. Smallerland is hierbij steeds nadeelgemeente. Daarnaast heeft het rijk de afgelopen jaren een (opschalings)korting op het gemeentefonds toegepast, die tot 2025 steeds verder oploopt. Voor onze gemeente bedraagt deze korting circa € 1,3 miljoen in 2020.

In het beleidsplan 2016-2019 hebben we al aangegeven dat de structurele opgave in de eerste plaats door de transformatie in het sociaal domein moet worden ingelopen. Deze transformatie blijft een belangrijke pijler in het collegebeleid. Nu de transitie en decentralisaties in het overgangsjaar 2015 plaats hebben gevonden en de transformatie naar structurele verandering in dat sociaal domein in volle gang is, krijgen we langzaam meer zicht op de financiële consequenties daarvan en hoe we daarmee om willen gaan. Niettemin is nog steeds veel onzeker. In totaal is het tekort binnen het sociaal domein bijna € 5,7 miljoen. In dit perspectief leest u dat we het tekort met structureel € 4 miljoen willen terugdringen in de komende periode, zonder dat dit afbreuk doet aan de zorg die onze inwoners nodig hebben. Het veranderbudget van € 7,5 miljoen (3 x € 2,5 miljoen per jaar) blijft hierbij volledig beschikbaar voor uitvoering van de transformatieagenda.

We kunnen deze beweging maken door de komende jaren gebruik te maken van de inzet van eenmalige middelen. Deze nemen namelijk flink toe, tot € 24,6 miljoen. Dat komt met name omdat de financiële spelregels voor de gemeente veranderen door de vernieuwing van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies). Deze maatregel zorgt er onder andere voor dat de structurele lasten toenemen, maar dat in onze begroting eenmalige middelen vrijvallen. Wij zullen nader onderzoeken hoe deze middelen het beste ingezet kunnen worden. Wij komen hier in het najaar in het beleidsplan op terug. Ook de positieve resultaten van de jaarstukken 2015 en de concernrapportage 2016-I dragen bij aan de toename van onze eenmalige financiële ruimte.

Naast de doelstelling om het tekort binnen het sociaal domein terug te brengen met € 4 miljoen structureel, ligt er nog een structurele opgave oplopend naar € 3,1 miljoen euro in 2020. De keuzes in nieuwe beleid zijn hierbij inbegrepen. Voor 2017 ligt er al direct een opgave van € 1,0 miljoen. Met uw gemeenteraad zijn we een proces gestart om een terugvalpakket samen te stellen. De uitkomsten zullen we verwerken in het komende beleidsplan. Dat we het terugvalpakket ook daadwerkelijk moeten inzetten, is ondertussen onvermijdelijk. Het uitgangspunt is dat de begroting voor 2017 structureel en reëel in

evenwicht is. Bij de behandeling van het beleidsplan zal de raad moeten besluiten welke bezuinigingen op welke termijn hun beslag krijgen.

Er liggen voor de toekomst stevige opgaven, zowel inhoudelijk op het gebied van de lokale economie en het sociaal domein, als financieel met het terugdringen van de structurele tekorten. Het blijft scherp zeilen in het zoeken van evenwicht tussen het terugdringen van tekorten in de komende jaren en het mogelijk blijven maken van eenmalig en structureel nieuw beleid om Smallingerland in alle opzichten toekomstbestendig te maken en te houden.

Drachten, juni 2016

Burgemeester en wethouders van Smallingerland,

Loco secretaris
M. Schomper

burgemeester
T. van Bekkum

1. Samenvatting en leeswijzer

Net als in voorgaande jaren dient de perspectiefnota als financiële basis voor het beleidsplan waarover de gemeenteraad in november besluit. De perspectiefnota beperkt zich tot een eerste schets van de financiële kaders waarbinnen het gemeentelijk beleid vorm moet krijgen. In het beleidsplan ligt de focus vervolgens op de inhoud, gekoppeld aan de hiervoor beschikbare financiële kaders.

Dit jaar hebben we te maken met een vernieuwing van het BBV, de financiële regelgeving waar de gemeente zich aan heeft te houden. Een eerste globale inschatting van de effecten die dit heeft op onze financiële positie hebben we meegenomen. Daarnaast zijn er nog diverse onzekerheden, met name in het sociaal domein waardoor keuzes en afwegingen voor het beleidsplan kunnen of moeten afwijken van deze perspectiefnota.

Rekening houdend met die onzekerheden hebben we een inzet gekozen voor onze structurele financiële positie, de omgang met risico's en onzekerheden, de eenmalige ruimte, ons weerstandsvermogen en de ontwikkeling van de lokale lastendruk. We lopen deze onderwerpen op hoofdlijnen langs:

- *Structurele financiële positie*

Vergeleken met het beleidsplan 2016-2019 welke de gemeenteraad in november vorig jaar heeft vastgesteld is onze structurele financiële positie beperkt gewijzigd. In het beleidsplan voorzagen we aan het einde van de planperiode een tekort van € 6,9 miljoen, vooral veroorzaakt door het sociaal domein. In deze perspectiefnota wordt in 2020 een tekort verwacht van € 7,1 miljoen. We hebben gekozen om de lijn in te zetten om in het sociaal domein de kosten met structureel € 4 miljoen terug te dringen. Dan resteert er nog een opgave van € 3,1 miljoen.

Er zijn nog enkele andere structurele ontwikkelingen die onze positie beïnvloeden en we stellen voor middelen in te zetten voor nieuw beleid. In paragraaf 2.1 worden deze structurele ontwikkelingen en keuzes verder beschreven.

- *Eenmalige ruimte*

In het beleidsplan 2016-2019 hadden we een vrij besteedbare eenmalige ruimte van € 2,2 miljoen. Deze neemt toe tot € 24,6 miljoen, veroorzaakt door het positieve resultaat van de jaarstukken 2015 (€ 2,1 miljoen), de concernrapportage 2016-I (€ 1,5 miljoen), maar vooral door de vernieuwing van de BVV-regelgeving. Dit leidt ertoe dat onze structurele lasten stijgen maar er eenmalige middelen vrijvallen.

In deze perspectiefnota presenteren we € 720.000 aan nieuw beleid in de jaren 2017-2020, waarvan € 168.000 onontkoombaar is. Daarnaast is er € 6 miljoen nodig voor het sociaal domein. Paragraaf 2.2 bevat een beschrijving van de eenmalige ontwikkelingen en keuzes.

- *Omgang met risico's en onzekerheden*

De geschetste structurele opgave moet in beginsel worden opgelost met het terugval/bezuinigingspakket. In het beleidsplan werd uitgegaan van een pakket van € 3 miljoen. Er ligt nu een opgave van dezelfde omvang maar er zijn ook nog de nodige risico's en niet kwantificeerbare ontwikkelingen waardoor een groter pakket wenselijk is. Overigens is er nu sprake van een tekort van € 1,0 miljoen in 2017. Een deel van het pakket zal dan ook al direct inzetbaar moeten zijn als bij het opstellen van het beleidsplan blijkt dat er nog steeds een structurele opgave ligt voor dit jaar.

Paragraaf 2.3 bevat een opsomming van de voornaamste risico's en van de ontwikkelingen die we op dit moment nog niet financieel kunnen vertalen. Van een aantal hiervan is al duidelijk dat ze zich zullen manifesteren, maar het is nog niet duidelijk wanneer dit is of in welke omvang.

- *Ontwikkeling lokale lastendruk*

De gemeentelijke heffingen stijgen in 2017 met 1,69%. Dit accres is net als in vorige jaren afgeleid uit landelijke loon- en prijsontwikkelingen, aangevuld met bijstellingen op basis van de werkelijkheid uit 2015 en 2016. Voor de jaren na 2017 rekenen we in deze perspectiefnota met een accres van 0,83% per jaar.

We gaan in hoofdstuk 3 nader in op de lokale lasten.

2. Ontwikkeling financiële positie

In dit hoofdstuk schetsen we de ontwikkeling van onze structurele en eenmalige financiële positie sinds de vaststelling van het beleidsplan 2016-2019. De structurele financiële positie vertaalt zich in een (meerjaren-)begroting, de eenmalige financiële positie wordt bepaald door de vrij besteedbare ruimte in de algemene reserve.

We geven in dit hoofdstuk ook een toelichting op de belangrijkste niet-gekwantificeerde ontwikkelingen. Dit kan worden gezien als een overzicht van risico's en onzekerheden.

2.1 Structureel

De onderstaande tabel toont de ontwikkeling van onze structurele positie van het Beleidsplan 2016-2019 naar deze perspectiefnota. We beperken ons in dit overzicht tot de wijzigingen. In bijlage a. presenteren we integraal de ontwikkeling van de structurele positie van 2016 naar 2020.

		Ontwikkeling structurele positie				
		bedragen x € 1.000 (=-nadeel)				
		2016	2017	2018	2019	2020
Beleidsplan 2016-2019		-2.435	-5.673	-6.908	-6.993	-6.993
Sluitend maken begroting 2016		2.600				
Sluitend beleidsplan 2016		165				
a)	Concernrapportage 2016-I	-551	-551	-551	-551	-551
b)	Vernieuwing BVV		-107	-152	-338	-258
c)	Trendmatige ontwikkeling		-186	-164	-138	-700
d)	Niet-trendmatige ontwikkelingen		-96	-210	-284	-321
e)	Gemeentefonds		1.404	1.518	1.657	2.788
f)	Sociaal Domein		4.222	4.220	4.090	3.876
Totaal voor nieuw beleid			-987	-2.247	-2.557	-2.159
g)	Nieuw beleid				-214	-953
Totaal structureel saldo			-987	-2.247	-2.771	-3.112

De tabel start met de structurele bedragen die per jaar werden voorzien in het beleidsplan. Voor 2020 is een zelfde startsituatie aangehouden als voor 2019. Vervolgens zijn in de tabel per jaar de ontwikkelingen en keuzes in verschillende onderdelen gepresenteerd. De tabel is opgezet op een andere wijze dan voorheen. We sluiten nu aan op de gangbare begrotingsopzet van het rijk en de meeste gemeenten. Dat betekent dat een structurele verhoging of verlaging zichtbaar is als een reeks bedragen in de verschillende jaarschijven. Op deze manier wordt gekomen tot een geactualiseerd beeld voor de gehele planperiode van de ontwikkeling van de structurele positie. Dit beeld sluit op een structureel tekort van € 3,1 miljoen in 2020. We gaan er hierbij van uit dat binnen het Sociaal domein het tekort van € 5,5 miljoen structureel met € 4 miljoen kan worden teruggedrongen in de komende periode, bij uitvoering van de transformatieagenda.

We lichten de afzonderlijke onderdelen toe:

a) *Concernrapportage 2016-I*

De concernrapportage 2016-I sloot met een negatief structureel effect van € 551.000. Voor meer informatie verwijzen we naar de rapportage.

b) *Vernieuwing BBV*

Met ingang van 1 januari 2017 zijn er omvangrijke wijzigingen doorgevoerd in het BBV, de financiële spelregels voor de gemeente. De begroting voor 2017 en de meerjarenraming moet dus opgesteld worden op basis van het vernieuwde BBV. Voor de twee belangrijkste wijzigingen is een zeer indicatieve berekening gemaakt van de financiële gevolgen. De eerste is de verlaging van de rente van 4% naar vermoedelijk 2%, exclusief grondbedrijf (1,3%). Daarnaast moeten investeringen met maatschappelijk nut voortaan verplicht worden geactiveerd en moet er dus op worden afgeschreven. Dit leidt tot structurele lasten. Hierbij valt te denken aan investeringen in wegen, herstructurering, openbaar groen, ingrepen in het landschap, etcetera. Voor veel van de plannen die nog moeten worden uitgevoerd, was uitgegaan van dekking uit de eenmalige middelen.

c) *Trendmatige ontwikkeling*

De budgetten worden jaarlijks aangepast aan de trendmatige ontwikkeling. Die trendmatige ontwikkeling bestaat uit loon- en prijsontwikkelingen. Cijfers van het CPB, de VNG en de inhoud van actuele cao's vormen onze bronnen. Wanneer de werkelijkheid anders uitpakt dan de bronnen hadden voorspeld, stellen we in een volgend jaar de trendmatige ontwikkeling bij met dergelijke verschillen.

Voor 2017 en verder leidt dat tot accrespercentages die zijn opgenomen in de onderstaande tabel. Cursief zijn de percentages weergegeven die werden gehanteerd in het beleidsplan 2016-2019.

	2017		2018 en verder	
Salarissen gemeente	3,67%	2,00%	1,50%	2,00%
Goederen en diensten gemeente	0,70%	0,50%	0,50%	0,50%
Subsidies welzijn	1,74%	0,80%	0,80%	0,80%
Subsidies bibliotheken	2,52%	0,80%	1,25%	0,80%
Subsidies Lawei, Sportbedrijf	1,42%	0,80%	0,80%	0,80%
Subsidies overige gesubsidieerde instellingen	1,42%	0,80%	0,80%	0,80%
Leges en overige lokale heffingen	1,69%	1,00%	0,83%	1,00%

De accressen voor de trendmatige ontwikkeling vallen in 2017 over de hele linie hoger uit dan in vergelijking met het beleidsplan. De opvallende toename van het accres op de gemeentelijke salarissen is een gevolg van het onlangs gesloten cao akkoord. Ook bij de accressen voor subsidies is de loonontwikkeling van grote invloed. De structurele lasten vanuit de trendmatige ontwikkeling vallen hierdoor in 2017 hoger uit. Dit werkt ook door in de jaren daarna. De bijstelling van de accressen voor 2018 en verder is beperkt. Het jaar 2020 is nieuw in deze perspectiefnota. Daarmee is ook de trendmatige doorrekening van dit jaar nieuw en dit leidt tot een negatief effect op de structurele ruimte van € 562.000.

d) *Niet-trendmatige ontwikkeling*

Naast de trendmatige ontwikkeling van lonen en prijzen zijn er ook niet-trendmatige ontwikkelingen. Deze beïnvloeden onze baten en lasten. Een keuze is er bij deze ontwikkelingen niet, ze zijn een gegeven.

In bijlage b. is een overzicht opgenomen van deze niet-trendmatige ontwikkelingen. Vergeleken met het beleidsplan 2016-2019 is er sprake van wijzigingen/aanvullingen.

1. *Drachtstervaart-West*

In de jaarstukken 2015 is eenmalig een bedrag € 1,0 miljoen opgenomen voor onontkoombare kosten in het Drachtstervaart-Westgebied. De verwachting is dat hier de gewijzigde BBV-regelgeving er toe leidt dat € 700.000 hiervan zal moeten worden geactiveerd. Dit leidt tot structurele lasten van € 37.000, naar verwachting vanaf 2019.

2. *Zuider-en Noorderhogeweg.*

De gemeente zal het geluidsarm asfalt van de Zuider-en Noorderhogeweg moeten vervangen. Bij uitvoering in 2017 levert dit vanaf 2018 (vanwege het vernieuwde BBV) een structurele last op van € 77.000.

3. *Voorschoolse voorziening peuters*

Rijk en gemeenten hebben afspraken gemaakt over een aanbod van voorschoolse voorzieningen voor alle peuters. Op dit moment gaan landelijk circa 40.000 peuters niet naar de kinderopvang of peuterspeelzaal. Via het gemeentefonds worden nu middelen beschikbaar gesteld, oplopend tot ca € 184.000 voor ons in 2021, om alle peuters de mogelijkheid te geven naar een voorschoolse voorziening te gaan.

4. *Uitbreiding formatie griffie*

De werkgeverscommissie heeft een voorstel in de raad gebracht voor uitbreiding van de formatie van de griffie. De voornaamste reden hiervoor is dat de raad de afgelopen jaren een ontwikkeling heeft doorgemaakt naar een situatie waarbij meer inzet van de Griffie wordt gevraagd. De raad heeft op 5 april ingestemd met het voorstel en daarom wordt dit als niet trendmatige ontwikkeling meegenomen in deze perspectiefnota. Het gaat om een structureel bedrag van € 23.000.

Bovengenoemde ontwikkelingen hebben in zijn totaliteit een negatief effect op de structurele ontwikkeling oplopend tot € 321.000 in 2020.

e) *Gemeentefonds*

In deze perspectiefnota is rekening gehouden met de effecten van de Meicirculaire. Deze kwam beschikbaar op 31 mei, met een aanvulling op het sociaal domein op 2 juni.

In de circulaire zijn de rijksaccresen bijgesteld. Het accres over 2016 is naar beneden bijgesteld, met een voor ons nadelig effect van € 0,4 miljoen. In het beleidsplan 2016-2019 hadden we hier al rekening mee gehouden en er een voorzichtigheidsbuffer van € 0,7 miljoen voor opgenomen. Nu deze correctie ook tot uitdrukking komt in de meicirculaire, kan onze buffer vervallen.

In het beleidsplan 2016-2019 was ook de door het rijk verwachte onderuitputting van het BTW compensatiefonds veiligheidshalve nog niet ingeboekt als extra inkomsten voor onze gemeente (€ 0,9 miljoen). Dit was een tweede buffer voor tegenvallers. We beschouwden de inschatting van dit specifieke bedrag als nog onvoldoende zeker. Het rijk gaat er in de meicirculaire opnieuw van uit dat er sprake zal zijn van onderuitputting en daardoor extra inkomsten. Vanwege dit consistente beeld hebben wij besloten deze verwachte inkomsten nu toch mee te nemen.

f) *Sociaal domein*

Hieronder wordt ingegaan op de financiële ontwikkelingen binnen het sociaal domein. Hierin zijn opgenomen onder meer de decentralisaties (jeugd, Wmo nieuwe taken) plus alle bestaande taken voor re-integratie en WSW zoals die nu zijn opgenomen in het participatiebudget. Het betreft alle zaken die door het Rijk gefinancierd worden door middel van het zogenaamde integratie-budget.

In het komende beleidsplan is uiteraard alle aandacht voor de inhoudelijke kant van dit belangrijke onderwerp.

In onderstaande tabel zijn de geactualiseerde prognoses voor het sociaal domein weergegeven. Het betreffen nog steeds zeer voorlopige cijfers, omdat een groot deel van de kosten voor jeugd nog niet gefactureerd is, waardoor er onzekerheden blijven over de werkelijke kosten voor het sociaal domein. Daarnaast zijn ook de aantallen nog niet volledig bekend. Tenslotte is ook de hoogte van de rijksbudgetten een onzekere factor. Uiteraard is het inzicht de afgelopen periode al verbeterd, en we gaan ervan uit dat dit de komende jaren verder zal verbeteren.

Best guess financiële ontwikkeling sociaal domein				
	bedragen x € 1.000 (- = nadeel)			
	2017	2018	2019	2020
Jeugd				
Beschikbare middelen	15.759	15.921	15.921	15.923
Kosten	-20.838	-20.838	-20.838	-20.838
<i>Saldo</i>	-5.079	-4.917	-4.917	-4.915
WMO nieuwe taken				
Beschikbare middelen	8.698	8.538	8.436	8.387
Kosten	-7.844	-7.744	-7.744	-7.744
<i>Saldo</i>	855	794	692	643
Participatie				
Beschikbare middelen	13.804	13.206	12.769	12.279
Kosten	-14.493	-14.255	-14.028	-13.705
<i>Saldo</i>	-689	-1.049	-1.259	-1.426
Totaal best guess	-4.914	-5.172	-5.484	-5.698
Te realiseren kostenreductie	4.000	4.000	4.000	4.000
<i>Saldo</i>	-914	-1.172	-1.484	-1.698
Saldo beleidsplan 2016-2019*	-5.136	-5.392	-5.574	-5.574
Mutatie in PPN	4.222	4.220	4.090	3.876

* In het Beleidsplan 2016-2019 treft u de uitsplitsing per onderdeel aan op blz. 63

Hieronder de meeste opvallende zaken toegelicht:

Beschikbare middelen jeugd:

De beschikbare middelen voor jeugd zijn vergeleken met het beleidsplan 2016-2019, in 2017 verder gedaald met afgerond € 1 miljoen. Dit verschil is grotendeels veroorzaakt door een verlaging van het macrobudget in de meicirculaire van € 16,8 miljoen naar € 15,8 miljoen.

Kosten jeugd:

De kosten voor jeugd zijn ten opzichte van het beleidsplan 2016-2019 met € 0,4 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit komt door een actualisatie van de kosten voor PGB en uitvoeringskosten. De zorgkosten zijn op hetzelfde niveau gehouden als in het beleidsplan, omdat nog niet alles over 2015 gefactureerd is en er daardoor nog onvoldoende zicht is op de uiteindelijke totale kosten.

Wmo nieuwe taken:

Op de Wmo nieuwe taken ontstaat in vergelijking met het beleidsplan een voordeel van ruim € 1 miljoen per jaar omdat, de gemeente dezelfde zorg goedkoper kan organiseren dan het rijk.

Participatie

Op het onderdeel WSW ontstaat ten opzichte van het beleidsplan een oplopend tekort van rond de € 750.000 in 2020. Dit wordt veroorzaakt doordat het subsidietekort, het verschil tussen de rijkssubsidie en de werkelijke salarislasten, sneller oploopt dan voorzien. Reden hiervoor is dat de gemiddelde salariskosten per medewerker is gestegen en het aantal medewerkers minder hard terugloopt dan vooraf is ingeschat bij het beleidsplan 2016-2019. Het subsidietekort loopt op tot € 2,4 miljoen in 2020, dit was geraamd op € 1,65 miljoen.

Terugdringen tekorten binnen het sociaal domein

In het beleidsplan 2016-2019 is aangegeven dat de structurele opgave in de eerste plaats door de transformatie in het sociaal domein inverdiend moet worden. We zijn bezig met een transformatieagenda die moet leiden tot een aanzienlijke kostenreductie, zonder afbreuk te doen aan de noodzakelijke zorg die mensen nodig hebben. We willen in 2020 structureel € 4 miljoen minder kosten maken, om zodoende het tekort van circa € 5,5 miljoen terug te dringen. We verwachten dit stapsgewijs te gaan realiseren, door de kosten elk jaar met € 1 miljoen terug te dringen. Dit loopt zo op van € 1 miljoen in 2017 tot € 4 miljoen in 2020.

We boeken wel direct vanaf 2017 een structurele kostenreductie in van € 4 miljoen. Het deel wat jaarlijks niet gerealiseerd wordt, wordt uit de eenmalige middelen gedekt. Dit kan eventueel in de vorm van een bestemmingsreserve. Totaal legt dit een beslag op de eenmalige middelen van naar verwachting € 6 miljoen.

Er is momenteel totaal € 7,5 miljoen veranderbudget gereserveerd. Met deze middelen kunnen we acute problemen en tekorten oplossen, maar kunnen wij ook de innovatie stimuleren die bijdraagt aan de gewenste transformatie. Dit zou uiteindelijk moeten leiden tot realisatie van de doelstelling om € 4 miljoen te besparen op de kosten.

We verwachten momenteel niet dat het gehele tekort op de rijksbijdragen in het sociaal domein inverdiend kan worden. Een deel van het terugvalpakket is dan ook nodig om het resterende tekort van €1,7 miljoen uit het sociaal domein op te vangen.

Een onzekere factor in dit alles blijft wat er de komende jaren gaat gebeuren met de rijksbijdragen. Daar hebben we geen invloed op.

Er kan geconcludeerd worden dat de geactualiseerde ramingen voor het sociaal domein in zijn totaliteit gering afwijken van de ramingen in het beleidsplan 2016-2019. De voordelen die behaald worden op de Wmo begeleiding worden teniet gedaan door de nadelen op het budget jeugd en de oplopende kosten voor de WSW. De beperkte afwijkingen die er zijn in vergelijking met de prognoses in het beleidsplan zijn verwerkt in de ontwikkeling van de structurele ruimte voor deze Perspectiefnota.

Nieuw in de opstelling voor de financiële ontwikkeling van het sociaal domein is, dat er een taakstelling van € 4 miljoen kostenbesparing is opgenomen in de jaarschijven. Daardoor ontstaat toch een forse mutatie in de verwachte financiële ontwikkeling van het sociaal domein.

g) Nieuw beleid

De hierboven beschreven wijzigingen op de structurele ruimte leiden tot een tekort van bijna € 2,2 miljoen in 2020. Binnen dit kader wordt het volgende nieuw beleid afgewogen. Elk onderdeel dat uiteindelijk nieuw beleid wordt, zal leiden tot een extra bezuinigingsopgave.

1. Nieuwbouw zwembad

Er zijn twee varianten uitgewerkt voor deze nieuwbouw. De basisvariant leidt indicatief tot extra structurele lasten van € 66.000 vanaf 2021, voor de uitgebreide variant gaat het om € 739.000. Het verschil wordt veroorzaakt door hogere afschrijvingslasten en hogere

exploitatiekosten. Bij het beleidsplan worden de berekeningen herijkt. Vanwege het feit dat het budget in 2020 beschikbaar moet zijn, wordt dit punt hier toch vast meegenomen, ondanks dat de afschrijving pas in 2021 start.

2. Nieuwbouw sporthal de Drait

Hiervoor zijn drie varianten doorgerekend. De goedkoopste variant leidt tot € 145.000 aan structurele lasten, volledige nieuwbouw leidt tot € 171.000 structurele lasten vanaf 2019. Het college heeft gekozen voor de afweging van volledige nieuwbouw.

3. Vergoeding aanvullende zorgverzekering (AV Frieso)

Vanwege de afbouw van de landelijke kortingsregeling voor chronisch zieken en mensen met een laag inkomen is in 2014, 2015 en 2016 incidenteel € 420.000 beschikbaar gesteld om een extra korting te geven op de premie voor deze zorgverzekering voor deze doelgroep. De dekking is nu structureel opgenomen binnen het sociaal domein. Hier heeft echter nog geen formele afweging over plaatsgevonden. Dat betekent dat een positief besluit hierop geen extra lasten oplevert, een negatief besluit levert structurele ruimte op. De eerste optie (doorgaan) is verwerkt in de tabel.

4. Drachtstervaart-west ambities

Het college heeft de raad een voorstel aangeboden waarin wordt voorgesteld € 1.150.000 aan ambities uit te voeren in dit gebied. Dit betreft werkzaamheden die niet verplicht hoeven te worden uitgevoerd. Besluitvorming van de raad vindt naar verwachting plaats vlak nadat men kennis heeft kunnen nemen van deze perspectiefnota.

Vanwege de vernieuwing van het BBV geldt voor deze kosten dat een deel geactiveerd zal moeten worden. Het gaat hierbij naar verwachting om € 800.000, dit betekent structurele lasten van naar verwachting € 43.000 vanaf 2018.

Conclusie

Wanneer de hierboven beschreven af te wegen punten allemaal nieuw beleid worden, is er in 2020 sprake van een opgave van € 3,1 miljoen. Er is inmiddels een proces opgestart om te komen tot een terugvalpakket van circa € 3 miljoen. Dit is mogelijk niet voldoende. Er zijn namelijk ook een aantal nu nog niet gekwantificeerde risico's, die naar verwachting de structurele opgave zullen vergroten. Ze worden hierna toegelicht. Het is daarom raadzaam om een pakket samen te stellen met een grotere omvang dan € 3 miljoen, met een prioritering van maatregelen.

Voor het begrotingsjaar 2017 is al sprake van een structureel tekort van € 1,0 miljoen. Dit is niet toegestaan. Het is dan ook noodzakelijk dat een deel van de bezuinigingen al in 2017 geëffectueerd wordt.

Naast het terugvalpakket zijn er nog een aantal mogelijkheden om het tekort terug te dringen. Deze punten worden verder onderzocht, in aanvulling op het terugvalpakket.

- Geen rente meer toerekenen aan de algemene reserve en voorzieningen. Dit heeft echter ook weer neveneffecten. De mogelijkheden zullen dus nader beoordeeld moeten worden.
- De toename van de eenmalige middelen als gevolg van de vernieuwing van het BBV kan ingezet worden om eenmalige afboekingen te doen op materiële vaste activa. Daardoor vervallen structurele kapitaallasten.
- Een meer dan trendmatige verhoging van de OZB.
- Een mogelijkheid is om in het beleid het uitgangspunt te nemen dat de mens de taak volgt. Concreet betekent dit dat als een bepaalde taak verdwijnt, de hiermee samenhangende formatie ook wordt afgebouwd. Dit vergt overigens wel tijd en waarschijnlijk eenmalige frictiekosten. Het is onduidelijk op welke termijn dit lastenvermindering oplevert.

- Er kan onderzocht worden of het mogelijk is om op activa de afschrijvingstermijnen te verlengen. Een eventuele verlenging van afschrijvingstermijnen moet wel realistisch zijn en in lijn met de verwachte economische levensduur van het activum.

2.2. Eenmalig

We presenteren in de onderstaande tabel de ontwikkeling van onze eenmalige financiële positie van het beleidsplan 2016-2019 naar de perspectiefnota 2017-2020.

Ontwikkeling eenmalige positie	
Bedragen x € 1.000 (- = nadeel)	
Beleidsplan 2016-2019	2.153
a) Jaarstukken 2015	2.138
b) Concernrapportage 2016-I	1.549
c) Weerstandvermogen	500
d) Vernieuwing BBV	25.124
e) Nieuw beleid	-720
f) Sociaal Domein	-6.000
g) Gemeentefonds	-670
h) Rente	495
Perspectiefnota 2017-2020	24.659

De vrij besteedbare eenmalige ruimte is vergeleken met het beleidsplan toegenomen met € 22,5 miljoen. Deze toename is met name toe te schrijven aan de effecten van de vernieuwing van het BBV. We lichten de ontwikkelingen afzonderlijk toe.

- a) *Jaarstukken 2015*
Voor een toelichting op het positieve rekeningresultaat van € 2,1 miljoen verwijzen we naar de Jaarstukken 2015.
- b) *Concernrapportage 2016-I*
In de concernrapportage vindt u een gedetailleerde toelichting op het eenmalige positieve effect van € 1,6 miljoen.
- c) *Weerstandvermogen*
In de jaarrekening 2015 is gebleken dat het benodigde weerstandsvermogen voor de grondexploitaties met € 0,5 miljoen verlaagd kan worden naar € 7,0 miljoen.

Ons eenmalig weerstandsvermogen bedraagt op dit moment € 22,0 miljoen.

Dit bestaat uit drie delen:

- € 10,0 miljoen voor algemene risico's
- € 7,0 miljoen voor het grondexploitaties
- € 5,0 miljoen voor verbonden partijen

Normen voor de omvang van een weerstandsvermogen zijn er niet. De accountant heeft in zijn rapportage regelmatig de vuistregel gehanteerd van indicatief 10% van de jaarlijkse de totale gemeentelijke kosten. Aan die regel voldoen we in ieder geval ruimschoots.

In komende perspectiefnota's en beleidsplannen zullen we de omvang van ons weerstandsvermogen blijven beoordelen. Daarbij kijken we niet alleen naar risico's, maar ook naar de ontwikkeling van onze structurele positie, de ontwikkeling van

rekeningresultaten, de beheersing van projecten, verwachtingen in het grondbedrijf en de stand van zaken bij verbonden partijen. Op die manier wordt elk van de drie elementen van ons weerstandsvermogen gewogen.

d) *Vernieuwing BBV*

Zoals aangegeven zijn er omvangrijke wijzigingen doorgevoerd in het BBV. Het wordt verplicht om investeringen in materiële vaste activa met maatschappelijk nut, zoals bijvoorbeeld de aanleg van een rotonde, te activeren en hierop te gaan afschrijven. Het eenmalig dekken van de kosten hiervan, wat wij normaliter doen, kan dus niet meer. Door deze andere manier van dekken van investeringen zullen minder eenmalige middelen ingezet gaan worden. Wel nemen daardoor de structurele lasten toe. Een globale eerste inschatting van het effect hiervan is dat de eenmalige ruimte met € 25,1 miljoen toeneemt. We onderzoeken onder meer of deze toename ingezet kan worden om eenmalig activa af te boeken om hierdoor de structurele ruimte te vergroten, zoals eerder toegelicht. Het gaat om een indicatieve berekening op hoofdlijnen. De definitieve hoogte is dus nog niet bekend.

e) *Nieuw beleid*

We willen voor een bedrag van circa € 0,7 miljoen aan eenmalig nieuw beleid toevoegen. Het betreft noodzakelijke en/of gewenste uitgaven. Onderstaande tabel bevat alleen de aanvullingen op de reserveringen voor nieuw beleid uit het beleidsplan 2016-2019. Die handhaven we ongewijzigd. U vindt het totale overzicht van alle reserveringen voor eenmalig nieuw beleid in bijlage c.

Aanvullingen eenmalig nieuw beleid						
Bedragen x € 1.000 (- = nadeel)						
Onderwerp	Programma	2017	2018	2019	2020	Totaal
Sporthal de Drait	Sport en Recreatie		-150			-150
Veiligheidshûs Fryslân	Veiligheid	-50	-50			-100
Drachtstervaart ambities	Wonen	-350				-350
Sloopkosten de Welle	Sport en Recreatie					Pm
Implementatie wet vergunningen, handhaving en toezicht	Leefomgeving	-45	-23			-68
Gobabis	Burger en Bestuur	-52				-52
Totaal		-497	-223	0	0	-720

1) *Sporthal de Drait (keuze)*

Tijdens de nieuwbouw van de sporthal in 2018 is busvervoer van de schoolkinderen naar andere gymzalen noodzakelijk. In totaal gaat het om een bedrag van € 150.000.

2) *Veiligheidshûs Fryslân (onontkoombaar)*

Het veiligheidshûs Fryslân is bezig met een doorontwikkeling naar een Zorg-en Veiligheidshuis voor heel Fryslân. Dit is ingegeven door de transities in het sociaal domein en moet uiterlijk 2018 ingericht zijn. Omdat deze ontwikkeling nog in volle gang is, is het verzoek in 2017 en 2018 eenmalig € 50.000 ter beschikking te stellen. Daarna is er waarschijnlijk voldoende zicht op de benodigde structurele financiering van het veiligheidshûs Fryslân.

3) *Drachtstervaart (keuze)*

Het betreft niet noodzakelijke maar wel wenselijke investeringen in het Drachtstervaartproject. U heeft hierover een separaat raadsvoorstel gekregen. Dit deel van het budget wordt, na instemming van de raad, nog in 2016 aangewend, en hoeft daarom niet te worden afgeschreven (de vernieuwde BBV gaat in per 2017).

Om het effect op de eenmalige ruimte weer te geven, is het budget zichtbaar gemaakt in de jaarschijf 2017.

4) *Bijkomende eenmalige kosten de Welle (keuze)*

Bij nieuwbouw zal het oude bad gesloopt moeten worden. Naar verwachting gebeurt dat na 2020, maar voor de volledigheid is het bedrag eerst wel pm in deze perspectiefnota meegenomen in de jaarschijf 2020. Op basis van het huidige prijspeil worden de kosten van de mogelijke sloop geraamd op € 450.000.

5) *Implementatie wet vergunningen, toezicht en handhaving (onontkoombaar)*

De implementatie van de nieuwe wet vergunningen, toezicht en handhaving vraagt aanvullende kosten voor opleidingen. Dit wordt geraamd op totaal € 68.000 in jaren 2017/2018. De raming is gebaseerd op ervaringen in andere gemeenten en een eerder intern uitgevoerde nulmeting.

6) *Aanhalen vriendschapsrelatie Gobabis*

Voor de uitwisseling van personeel over en weer en overige kosten wordt rekening gehouden met € 52.000 eenmalige lasten.

f) *Sociaal domein*

Zoals toegelicht in paragraaf 2.1. wordt het deel van de structurele kostenreductie van € 4 miljoen binnen het sociaal domein, dat jaarlijks niet gerealiseerd wordt, gedekt uit de eenmalige middelen, eventueel in de vorm van een bestemmingsreserve. Dit vraagt totaal € 6 miljoen.

g) *Gemeentefonds*

De mutaties op het gemeentefonds zijn zoals gebruikelijk structureel verwerkt. De uitname voor de verhoogde asielinstream beperkt echter zich tot 2016 en 2017. Deze verwerken we daarom eenmalig, door deze te dekken uit de algemene reserve. Dit levert structureel € 670.000 op voor de jaarschijf 2017 (maar kost eenmalig hetzelfde bedrag).

h) *Rente*

Toe- en afnames van de algemene reserve hebben gevolgen voor de toerekening van rente. De positieve saldi uit de jaarstukken en de concernrapportage leiden tot een hogere rentetoerekening en daarmee tot een toename van de eenmalige ruimte. Dat geldt ook voor de toevoeging van de jaarschijf 2020, waarin er rente wordt toegerekend over de verwachte stand van de algemene reserve op 1 januari. De inzet voor nieuw beleid maakt de reserve lager en verlaagt daarmee de rentetoerekening en dus ook de eenmalige ruimte.

De verlaging van de rekenrente van 4% naar 2% is meegenomen in de renteberekening. Dit heeft een drukkend effect op de beschikbare eenmalige ruimte.

Alle bewegingen hebben samen een positief effect van afgerond € 495.000 ten opzichte van het beleidsplan 2017-2020.

2.3. Niet-gekwantificeerde ontwikkelingen

Elk jaar constateren we in de perspectiefnota dat er verschillende ontwikkelingen zijn die nog niet financieel gekwantificeerd kunnen worden. De laatste jaren is het accent van de onderwerpen verschoven. In het verleden ging het vooral om eigen ambities waarvan nog niet bekend was wat ze gingen kosten, tegenwoordig gaat het hoofdzakelijk om zaken die van buiten onomkeerbaar op ons afkomen. De hieronder beschreven risico's zijn allemaal structureel, op een eventuele invulling van de activiteiten voor de culturele hoofdstad na.

We benoemen hier de belangrijkste zaken die in de nabije toekomst onze financiële positie kunnen beïnvloeden.

- *Wmo oud*
Binnen de Wmo oud zijn er twee risico's te onderkennen:
 1. de impact van de rechterlijke uitspraak over hulp bij het huishouden (maximaal risico € 900.000)
 2. een verbod op de inzet van alphahulpen bij een maatwerkvoorziening (maximaal risico € 1,5 miljoen).

Er is een voorstel in voorbereiding dat aan de raad zal worden voorgelegd waarbij deze risico's voor 2017 naar verwachting gemitigeerd kunnen worden. Vanaf 2018 zou er sprake kunnen zijn van minimaal € 250.000 aan kosten en dit kan oplopen tot de hierboven genoemde € 900.000 en € 1,5 miljoen aan kosten.

- *Hogere last inkomensdeel Participatiewet*
In de concernrapportage 2016-I is melding gemaakt van een stijging van de kosten voor bijstand met circa € 1 miljoen. Op dit moment verwachten we dat dit leidt tot een eenmalige correctie voor 2016, maar geen structurele correctie voor 2017 en verder. Dit omdat naar verwachting het budget dat we van het rijk ontvangen in 2017 ook met € 1 miljoen zal toenemen.
- *Vervallen deeltaxi*
De gemeente heeft een taxikostenvergoeding binnen de Wmo. Deze taxikostenvergoeding is afgestemd op het prijsniveau van een deeltaxi, die wordt georganiseerd door de provincie. De provincie heeft aangegeven eind dit jaar af te willen stappen van deze vorm van vervoer. Dit betekent dat de taxikostenvergoeding moet worden aangepast aan het hogere prijsniveau van gewone taxi's. We onderzoeken nog of dit binnen de Wmo kan worden opgevangen, zo niet dan leidt dit mogelijk tot een structureel nadeel van circa. € 100.000.
- *Herrekening leges en concernoverhead*
Een aantal leges worden opnieuw tegen het licht gehouden om na te gaan of deze nog voldoen aan de regelgeving. Hierin worden ook kosten meegenomen voor de concernoverhead. Door de verlaging van de rente kan het zijn dat de doorbelasting hiervan in deze tarieven ook lager wordt, waardoor de inkomsten voor de gemeente kunnen teruglopen. Er is nog geen indicatie te geven van de effecten.
- *Formatieve knelpunten en overige personele zaken*
In het voorjaar van 2016 heeft een inventarisatie plaatsgevonden naar de ervaren formatieve structurele knelpunten binnen de organisatie. Ook nemen wij als gemeente dit jaar weer deel aan het benchmark onderzoek van Berenschot. In dit onderzoek wordt gekeken naar de omvang van onze formatie in relatie tot vergelijkbare gemeenten. Als de uitkomsten bekend zijn zal vervolgens een besluit genomen worden over het

eventueel aanpakken van de geïnterpreteerde knelpunten. Het streven is dit op te lossen binnen de beschikbare budgetten.

Er zijn echter nog een aantal ontwikkelingen, die mogelijk tot extra salarislasten leiden. In 2015 is een nieuw functiehuis ingevoerd. Dit jaar is de onderhoudsronde voor het nieuwe functiehuis van start gegaan. Dit kan ertoe leiden dat bepaalde functies anders ingedeeld worden, wat kan leiden tot hogere lasten. Daarnaast willen we de doorrekening van personele lasten aan het grondbedrijf tegen het licht houden.

- *Beheerplan kapitaalgoederen*

Er worden voor de paragraaf kapitaalgoederen updates gemaakt van onze beheerplannen voor onder andere wegen en eigen gebouwen. Deze zullen worden vastgesteld door de raad. Mogelijk leidt dit tot de conclusie dat er sprake is van achterstallig onderhoud danwel dat er structureel meer (of minder) middelen beschikbaar gesteld moeten worden.

- *Sociaal domein*

In paragraaf 2.1. staat beschreven dat het terugdringen van het tekort binnen het Sociaal domein een speerpunt zal zijn. Er zijn nog diverse onzekerheden op dit punt, zoals de hoogte van de rijksbudgetten en het feit dat er nog steeds niet een volledig inzicht is in de kosten, hoewel dit uiteraard aanzienlijk verbeterd is in de afgelopen periode.

- *Culturele Hoofdstad (keuze)*

We bezinnen ons op de invulling van onze bijdrage aan de culturele hoofdstad. Vooralsnog nemen we een pm raming op.

- *Overige onderwerpen*

In eerdere perspectiefnota's en beleidsplannen is een aantal onderwerpen beschreven die ook nu nog een risico c.q. onzekerheid vormen. Het gaat hierbij om zaken als de wijziging van de grondslagen van het gemeentefonds, wijziging van rijksbeleid, de invoering van de vennootschapsbelasting, het arbitragetraject over de vernieuwbouw bij de Lawei, en risico's in de exploitatie, bij projecten, bij verbonden partijen en garantstellingen. Wij verwijzen u naar de informatie hierover in eerdere financiële beleidsdocumenten en zullen hier uiteraard in volgende documenten op terugkomen wanneer er nieuwe ontwikkelingen zijn.

3 Lokale heffingen

3.1 Algemeen

De reguliere ontwikkeling van lonen en prijzen vormt de grondslag voor onze jaarlijkse actualisatie van de lokale heffingen. We doen daarbij aannames voor het komende jaar en verrekenen verschillen tussen de aannames en de realisatie van het afgelopen jaar.

Voor 2017 geeft dat per saldo een effect van 1,69%. Voor de OZB geldt daarbij dat de definitieve tariefontwikkeling mede afhankelijk is van de waardeontwikkeling van woningen en niet-woningen. We komen hier in het beleidsplan op terug.

De vernieuwing van het BBV heeft ook invloed op de tarieven van de verschillende heffingen. Deze effecten zullen we meenemen bij het opstellen van het beleidsplan 2017-2020, waarbij de ontwikkeling van de jaarlijkse lasten voor onze inwoners in samenhang bekeken zal worden.

Voor zover er andere bijzonderheden zijn worden deze hieronder benoemd.

3.2 Afvalstoffenheffing

Voor de afvalstoffenheffing hanteren we een tarief dat niet volledig kostendekkend is. Er was aangekondigd dat er in 2017 een boven trendmatige verhoging van 2,5% zou worden doorgevoerd. De vernieuwing van het BBV geeft bij de kosten voor de afvalstoffenheffing diverse effecten. Deze zullen voor het komende beleidsplan in kaart worden gebracht. Daarna zal duidelijk worden of de 2,5% boven trendmatige verhoging nog steeds nodig is, of dat deze kan komen te vervallen.

In het beleidsplan 2016-2019 een pilot aangekondigd over het verminderen van de frequentie van inzameling van de grijze rolemmers. Eind mei 2016 is deze pilot van start gegaan in de wijken de Folgeren, Fennepark, Burmaniapark en Vrijburg. Bij een positief resultaat wordt dit in 2017 verder uitgerold over heel Smalingerland. Hiermee wordt gestreefd naar een gunstiger resultaat voor de afvalstoffenheffing en daardoor de tarieven voor de burgers.

3.3 Rioolheffing

In 2014 is het Gemeentelijk Rioleringsplan financieel herzien. Momenteel is een externe partij bezig met de doorrekening van de technisch-inhoudelijke herziening die ook kan leiden tot financiële effecten. De vernieuwing van het BBV zorgt binnen de rioolheffing ook voor effecten in de kosten. De raad zal nog in 2016 een bijgesteld GRP worden aangeboden te vaststelling, waarin deze beide punten zijn verwerkt.

3.4 Leges omgevingsvergunningen

Eind 2014 heeft de gemeenteraad ingestemd met een verhoging van de leges voor de omgevingsvergunning. In het begrotingsjaar 2015 werden de begrote baten ook gerealiseerd. In verband met gewijzigde regelgeving, naast de BBV o.a. de private kwaliteitsborging, zullen we de tarieven voor het beleidsplan opnieuw moeten beoordelen.

We blijven echter afhankelijk van het economische tij. Het wel of niet doorgaan van één of twee projecten kan financieel behoorlijk verschil maken. Daarnaast is de trend om regelgeving te versoepelen. Daardoor worden meer en meer zaken vergunning vrij, maar moet er wel gecontroleerd worden terwijl er geen leges meer binnenkomen.

3.5 Begraafrechten

We hebben externe deskundigheid aangetrokken om ons te adviseren over de begraafplaatsexploitatie. Inmiddels is duidelijk dat het nieuwe BBV effecten geeft voor de begraafrechten. In het 3^e kwartaal van 2016 zal over de begraafplaatsexploitatie een voorstel aan de raad worden aangeboden.

Bijlagen

a) Ontwikkeling structurele ruimte	21
b) Niet trendmatige ontwikkelingen	22
c) Bestaande reserveringen eenmalig nieuw beleid	23
d) Ontwikkelingen algemene reserve	24

Bijlage a:

Ontwikkeling structurele ruimte				
	Bedragen x € 1.000 (- = nadeel)			
	2017	2018	2019	2020
Ruimte 1/1	-5.673	-6.908	-6.993	-6.993
Concernrapportage 2016-I	-551	-551	-551	-551
Vernieuwing BBV	-107	-152	-338	-258
Trendmatige ontwikkeling	-186	-164	-138	-700
Niet-trendmatige ontwikkeling	-96	-210	-284	-321
Gemeentefonds	1.404	1.518	1.657	2.788
Sociaal Domein	4.222	4.220	4.090	3.876
Totaal voor nieuw beleid	-987	-2.247	-2.557	-2.159
Nieuwbouw zwembad				-739
Nieuwbouw sporthal de drait			-171	-171
Drachtstervaart-west ambities			-43	-43
Ruimte 31/12	-987	-2.247	-2.771	-3.112

Bijlage b:

Niet-trendmatige ontwikkelingen					
Bedragen x € 1.000 (- = nadeel)					
Omschrijving	Programma	2017	2018	2019	2020
Accres OZB woningen	Burger en bestuur	50	100	150	150
Wmo-voorzieningen	Sociaal domein	-90	-180	-270	-270
Areaaluitbreiding openbare ruimte	Leefomgeving	-40	-80	-120	-120
BTW-effecten GRP	Leefomgeving	217	125	125	125
Veiligheidsregio	Veiligheid	-35	-35	-35	-35
Vervangingsinvesteringen	Bedrijfsvoering	-24	-24	-24	-24
Individueel keuzebudget	Bedrijfsvoering	-200	-200	-200	-200
Vrijval kapitaallasten	Diverse	145	155	203	203
Beheersbegroting	Diverse	24	-151	-151	-151
Totaal		47	-290	-322	-322
<u>Nieuwe niet-trendmatige ontwikkelingen</u>					
Accres OZB Woningen	Burger en bestuur				50
Areaaluitbreiding openbare ruimte	Leefomgeving				-40
BTW-effecten GRP	Leefomgeving				-10
Uitbreiding formatie griffie	Gemeenteraad	-23	-23	-23	-23
Voorschoolse voorziening peuters	Sociaal domein	-73	-110	-147	-184
Vervanging geluidsreducerend asfalt	Leefomgeving		-77	-77	-77
NHW-ZW					
Onontkoombare kosten Drachtstervaart- West	Wonen			-37	-37
Nieuw in PPN 2017-2020	Diverse	-96	-210	-284	-321

Bijlage c:

Bestaande reserveringen eenmalig nieuw beleid						
Bedragen x € 1.000 (- = nadeel)						
Omschrijving	Programma	2017	2018	2019	2020	Totaal
Wachtgelden wethouders	Burger en Bestuur	51				-51
Sub-totaal		-51				-51
REP middelen	Economie	-1.000	-4.000			-5.000
Centrum communicatie	Economie	-40				-40
Sub-totaal		-1.040	-4.000			-5.040
Atletiekbaan	Sport en recreatie	-118				-118
Kunstgrasvelden	Sport en recreatie		-90			-90
Sub-totaal		-118	-90			-208
Bestemming Drachten	Leefomgeving	-2.500	-5.000			-7.500
Kruising Gauke Boelenstraat- Zuiderhogeweg	Leefomgeving	-900				-900
Duurzaamheid	Leefomgeving	-100				-100
Openbare verlichting centrum	Leefomgeving	-90				-90
Sub-totaal		-3.590	-5.000			-8.590
Organisatieontwikkeling	Bedrijfsvoering	-1.000				-1.000
Wijkatlas	Bedrijfsvoering	-50		-50		-100
Sub-totaal		-1.050		-50		-1.100
Totaal eenmalig nieuw beleid		-5.849	-9.090	-50		14.989
Effect vernieuwing BBV	Divers	3.608	5.090			8.698
Totaal eenmalig nieuwe beleid		-2.241	-4.000	-50		-6.291

Onderstaand een specificatie van de reserveringen, op basis van zeer indicatieve berekeningen, die onder de vernieuwde BBV-regelgeving geactiveerd moeten worden. Het totale effect van de vernieuwing BBV op de eenmalige ruimte is zoals aangegeven € 25,1 miljoen, maar dat heeft voor € 16,4 miljoen betrekking op eenmalige reserveringen in het begrotingsjaar 2016.

Effect vernieuwing BBV	2017	2018
Atletiekbaan	118	
Kunstgrasvelden		90
Bestemming Drachten	2.500	5.000
Kruising Gauke Boelensstraat- Zuiderhogeweg	900	
Openbare verlichting centrum	90	
Totaal effect vernieuwing BBV	3.608	5.090

Bijlage d:

		Ontwikkeling algemene reserve				
		2016	2017	2018	2019	2020
		Bedragen x € 1.000 (- = nadeel)				
Jaarrekening 2015 stand 31-12		56.789				
Resultaat 2015 na bestemming		2.138				
Toevoegingen 2015		2.922				
Onttrekkingen 2015		-22.484				
Concernrapportage 2015-I: effect op eenmalige ruimte		1.549				
Effecten BBV vernieuwing		16.426				
Stand 1/1			57.340	52.529	47.760	47.914
Toevoegingen						
Rentetoevoegingen						
- Algemene reserve 2%			1.147	1.051	954	972
- Rente reserve projecten in uitvoering			200	100	0	0
- Voorzieningen			250	250	250	250
Sub-totaal rente			1.597	1.401	1.204	1.207
Onttrekkingen						
Bestaande reserveringen (bijlage c)						
Diverse progr.			-5.849	-9.090	-50	
Realisatie kostenreductie			-3.000	-2.000	-1.000	
Gemeentefonds			-670			
<i>Nw. beleid perspectiefnota 2017-2020</i>						
Sporthal de Drait				-150		
Sloop de Welle						Pm
Drachtstervaart, ambities			-350			
Implementatie wet VTH			-45	-23		
Veiligheidshûs Fryslân			-50	-50		
Gobabis			-52			
Sub-totaal onttrekkingen			-10.016	-11.313	-1.050	
Effecten BBV vernieuwing			3.608	5.090		
Sub-totaal eff. BBV vernieuwing			3.608	5.090		
Stand 31/12			52.529	47.708	47.862	49.069
Risicobuffer			-2.500	-2.500	-2.500	-2.500
Eenmalige ruimte nieuw beleid			50.029	45.208	45.362	46.569
Weerstandsvermogen			-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
Aanvulling weerstandsvermogen GB			-7.000	-7.000	-7.000	-7.000
Weerstandsvermogen verbonden partijen			-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
Vrij besteedbaar			28.029	23.208	23.362	24.569